

18. Devlieger P. J. Generating a cultural model of disability / Patrick J. Devlieger // Materials of 19-th Congress of the European Federation of Associations of Teachers of the Deaf (FEAPDA), October 14-16, 2005. – P.2-15

References

1. Ahiezer A.S. Rossiya: kritika istoricheskogo opyta. (Sociokul'turnaja dinamika Rossii). T. II. Teoriya i metodologija. Slovar'. / Aleksandr Samojlovich Ahiezer. – Novosibirsk: Sibirskij hronograf, 1998, 600 s.
2. Vrzhesnevskiy, I.I. Sotsiokulturna intehratsiia studentiv z obmezhenymy fizychnymy mozhlyvostiamy zasobamy fizychnoi kul'tury i vykhovannia. Teoriâ Ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ, 2014, # (2), S.51-52. Retrieved from <https://tmfv.com.ua/journal/article/view/127>
3. Zakon Ukrainy «Pro osnovy sotsialnoi zakhshchenosti osib z invalidnistiu v Ukraini». Redaktsiia vid 20.01.2018. <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12> (5.01.19).
4. Zakon Pro reabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini vid 06.10.2005 # 2961-IV Redaktsiia vid 31.08.2018, pidstava 2318-19. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/page> (5.01.19).
5. Zakon Ukrainy «Pro kulturuv». Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2011, # 24, st.168 (redaktsiia vid 04.11.2018 r.) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (5.01.19).
6. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» (Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2003, # 45, st.358). Redaktsiia vid 07.01.2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (5.01.19).
7. Zakon Ukrainy «Pro spryannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini» Redaktsiia vid 04.11.2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (11.01.19).
8. Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu (Redaktsiia vid 06.07.2016) http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (08.07.18).
9. Myroniuk V.I. Okremi aspekty normatyvno-pravovoho zabezpechennia sotsiokulturnoi reabilitatsii ditei-invalidiv v Ukraini / Myroniuk V.I., Romaniv O.P., Nad B.Ya. // Ukraina. Zdorovia natsii. Materialy uchasnykiv konferentsii. 2018. # 3/1 (51). S.41-42. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/21547/1/41-42.pdf> (5.01.19).
10. Ministerstvo kul'tury Ukrainy. Uchast osib iz invalidnistiu v kulturnomu zhytti, provedenni dozvillia y vidpochynku: Natsionalna dopovid. – Kyiv. – 2015. – 120 s. http://195.78.68.75/mcu/document/245064257/Nats_dopovid_uchast_osib_z_inval_v_kult_jitti.doc (5.01.19).
11. Nakaz Minsotspolityky Ukrainy vid 14.03.2018 # 355 «Deiaki pytannia kompleksnoi reabilitatsii osib z invalidnistiu» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0401-18/paran11#n11> (08.07.18)
12. Proekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo reabilitatsii invalidiv (shchodo sotsialno-kulturnoi ta tvorchoi reabilitatsii)» (pryiniato za osnovu 17.04.2007). http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF0PU00A.html (5.01.19).
13. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 8 veresnia 2005 r. #877 «Pro zatverdzhennia tipovoho polozhennia pro tsentri sotsialno-psycholohichnoi reabilitatsii ditei ta molodi z funktsionalnymy obmezheniamy»; https://is.muni.cz/el/1441/jaro2015/SP_0002/um/50945627/51056873/culturalmodelofdisability.pdf (08.01.19).
14. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 travnia 2007 r. N 757 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro indyvidualnu prohramu reabilitatsii invalida» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2007-%D0%BF> (08.07.18).
15. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.12.2006 r. #1686 «Pro zatverdzhennia derzhavnoi tipovoi prohramy reabilitatsii invalidiv»; Redaktsiia vid 23.07.2016 <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF> (08.07.18).
16. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 5 kvitnia 2012 r. # 321 «Pro zatverdzhennia Poriadku zabezpechennia tekhnichnymy ta inshymy zasobamy reabilitatsii osib z invalidnistiu, ditei z invalidnistiu ta inshykh okremykh katehoriï naselennia i vyplaty hroshovoi kompensatsii vartosti za samostiino prydbani tekhnichni zasoby reabilitatsii, perelikiv takykh zasobiv» (Redaktsiia vid 07.04.2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/321-2012-%D0%BF> (08.07.18).
17. Holostova E.I. Social'naja rabota s invalidami: ucheb. posobie / E.I. Holostova. – M.: Dashkov i K., 2010. – 240 s.
18. Devlieger P. J. Generating a cultural model of disability / Patrick J. Devlieger // Materials of 19-th Congress of the European Federation of Associations of Teachers of the Deaf (FEAPDA), October 14-16, 2005. – P.2-15

УДК 37.06-057.875(560)

DOI 10.31652/2415-7872-2020-63-184-189

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ТУРЕЦЬКИХ СТУДЕНТІВ ДО СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ТА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

А. В. Чернякова, orcid.org/0000-0002-4076-4377

Н. А. Пилипенко-Фріцак, orcid.org/0000-0002-5261-582X

У статті наводиться аналіз особливостей адаптації іноземних студентів із Туреччини в соціумі та в освітньому процесі в умовах інтернаціоналізації освіти в сумському виші. Висвітлено зміст та сутність поняття

«адаптація», виокремлено основні напрями адаптації і з'ясовано основні проблеми, з якими стикаються студенти-іноземці. У науковій розвідці представлено результати дослідження, проведеного з метою розроблення рекомендацій щодо усунення недоліків у процесі адаптації та соціальної інтеграції іноземних студентів, а також упровадження ініціатив соціально-виховної та навчальної діяльності в контексті регіональної стратегії інтеркультурного розвитку міста, які сприятимуть успішній адаптації в іноземному соціокультурному середовищі.

Ключові слова: адаптація, адаптованість особистості, соціальна адаптація, проблеми адаптації, стратегія інтеркультурного розвитку міста, умови успішності адаптації.

FEATURES OF ADAPTATION OF TURKISH STUDENTS TO THE SOCIO-CULTURAL AND EDUCATIONAL ENVIRONMENT DURING STUDY IN UKRAINE

A. Chernyakova, N. Pylypenko-Fritsak

The article is devoted to analyze the peculiarities of adaptation of foreign students from Turkey in the Ukrainian society and in the educational environment in Sumy State University. According to the text the foreign students' adaptation is a vital challenge for higher education in Ukraine, because positive integration of this category of students has a great effect on the educational process. Nevertheless, integration of students into educational process in higher medical institutions still remains poorly researched. The content and essence of the concept of adaptation are highlighted, the main directions of adaptation are highlighted and the main problems faced by foreign students are clarified. The article specifies the essence of the concepts «adaptation», «social adaptation», «sociocultural adaptation», «socio-communicative adaptation», «socio-domestic adaptation». In the work the results of research of the main problems faced by foreign students of medical profile are set out. As part of the study, we conducted a survey in two areas: the first survey – in order to identify favorable and unfavorable conditions (difficulties) for socio-cultural, socio-communicative and socio-domestic adaptation. The second questionnaire aims to identify favorable conditions for successful adaptation according to Turkish youth opinion. There were 130 participants (Turkish students) aged from 18 to 25 years in this anonymous survey. The scientific research presents the results of a study conducted to develop recommendations for eliminating shortcomings in the process of adaptation and social integration of foreign students, as well as the implementation of initiatives of social and educational activities in the context of regional strategy of intercultural development of the city. This survey results can be used to continue research on students' adaptation and social integration into the education process in higher medical institutions.

Keywords: adaptation, personality adaptability, social adaptation, problems of adaptation, the regional intercultural cities strategy, conditions of success during adaptation.

У контексті глобальних процесів інтернаціоналізації освіти одним із перспективних напрямів розвитку вітчизняної освітньої сфери є орієнтація на подальшу інтеграцію у світовий освітній простір. Іноземних студентів в українській освіті приваблює відносно низька вартість навчання та проживання, фундаментальність окремих напрямків освіти, зокрема підготовка фахівців медичної сфери. Статистичні дані QS World University Rankings щодо рейтингу найкращих вишів у світі у 2020 році засвідчують, що в Україні є шість найкращих університетів, які значну увагу приділяють розвитку інтернаціоналізації освіти, зокрема ним є Сумський державний університет [7]. Рейтинг ураховує академічні досягнення, наукову діяльність, регіональні ініціативи, які сприяють розвитку інтеркультурності міста, оцінку випускників з боку роботодавців та розвиток інфраструктури навчання та проживання іноземних студентів. Протягом останніх років спостерігається тенденція зростання чисельності іноземних студентів, які приїждять на навчання до Сумського державного університету. На базі Сумського державного університету навчається близько 1700 іноземних студентів. Географія контингенту іноземних громадян охоплює більш, ніж 52 країни з різних регіонів світу: Європи, Південної Америки, Азії, Африки, СНД.

У зв'язку з цим набуває актуальності вивчення проблем адаптації іноземної молоді до освітнього процесу в українському виші, оскільки іноземні студенти, маючи специфічні етнічні, соціокультурні та психологічні особливості, змушені долати як соціально-психологічні, моральні, релігійні, комунікативні бар'єри, так і засвоювати нові види навчальної діяльності, вивчати традиції, цінності та форми поведінки українського народу. З практичного досвіду та спілкування з турецькою молоддю встановлено, що студентське життя стає для окресленої категорії іноземців серйозним життєвим випробуванням і залежить від адаптованості особистості.

Питання адаптації студентів до навчання висвітлено в роботах науковців Ю. Гольденберга, Ю. Казакова, С. Петрова, В. Мізюк. Форми та засоби соціокультурної адаптації іноземних студентів до умов навчання в Україні проаналізовано в науковій розвідці М. Моргунової [5]. Шляхи педагогічної підтримки адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України представлено в дослідженні вченого Сін Чжефу [6].

Мета статті: вивчити особливості процесу адаптації іноземних студентів із Туреччини до соціокультурного та освітнього середовища та розробити рекомендації щодо усунення недоліків у процесі адаптації з урахуванням стратегії інтеркультурного розвитку регіону.

Для досягнення мети визначені такі завдання: 1) проаналізувати напрями адаптації, які у своїй сукупності охоплюють основні аспекти життя й соціальної діяльності студентів під час навчання в українських вишах; 2) виявити основні проблеми, які виникають під час адаптації в студентів-іноземців; 3) провести анкетування з метою виявлення сприятливих умов та чинників дезадаптації турецьких студентів; 4) на основі отриманих результатів дослідження сформулювати рекомендації щодо полегшення адаптації іноземних студентів до нового соціокультурного середовища.

Адаптація іноземних студентів до нового соціокультурного та освітнього середовища при вступі до українського вишу є визначальним чинником, що впливає на ефективність навчання та успішність у професійній діяльності.

Адаптація є міждисциплінарною проблемою, що зумовлює її дослідження цілою низкою гуманітарних та медико-біологічних наук, висвітлення різних підходів до сутності поняття «адаптація», і, як наслідок, відсутність загальноприйнятого визначення.

Згідно з результатами наукової розвідки з окресленої проблеми дослідниці В. Мізюк, термін «адаптація» походить від середньовічного латинського слова «adaption», що в перекладі означає «приспособлення» [4]. Це багатогранне, інтегральне явище має безліч тлумачень і розглядається в різних галузях науки. З точки зору біології, адаптація – це пристосування організмів до умов їхнього існування. У соціальній психології адаптацію визначають як пристосування індивіда до групових норм і власне соціальної групи [10, с. 7].

Під адаптацією ми розуміємо пристосування особи чи суспільної групи до різних вимог середовища (соціальних і фізичних) без відчуття внутрішнього дискомфорту [3, с.183]. Як провідну, ми визначаємо соціальну адаптацію – пристосування до соціального середовища, яка тісно пов'язана з процесом соціалізації, інтеріоризації норм та цінностей нового соціального середовища, способів предметної діяльності, форм соціальної взаємодії [1].

У довідникових виданнях соціальна адаптація – процес пристосування індивіда до умов соціального середовища, інтеграція особистості в соціальні групи, діяльність щодо освоєння стабільних соціальних умов, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища [10, с.8].

Дослідження останніх років показують, що специфіка соціальної адаптації особистості полягає в багатоаспектності: це адаптація до умов життя в іншій країні, до її традицій і норм суспільної поведінки, до нового соціокультурного й міжетнічного оточення.

Отже, можемо зазначити, що адаптація іноземних студентів – це складний, динамічний, багаторівневий процес, складовими якого є біологічний (фізіологічний), психологічний, соціокультурний, крос-культурний рівні. Результатом соціальної адаптації є адаптованість особистості – ступінь її пристосування до умов життя, діяльності [10, с. 8]. Розрізняють активну та пасивну адаптацію особистості. У процесі активної адаптації індивід прагне енергійно взаємодіяти з середовищем, долати труднощі й перешкоди. При пасивній індивід не прагне до змін оточення і через це може формуватися соціальна дезадаптація.

Досвід практичної роботи зі студентами з Туреччини, соціологічні дослідження дають можливість констатувати, що іноземні студенти проходять кілька етапів (рівнів) адаптації, серед яких ми виділили: адаптацію до навчальної діяльності у вищому навчальному закладі, адаптацію до умов життя і навчання в новій країні, в нерідному, полікультурному та іншомовному середовищі, адаптацію до багатонаціонального колективу, оскільки студенти-іноземці часто навчаються в мультикультурній групі. На основі узагальнення наукових поглядів на проблему адаптації іноземних студентів до нової культури, соціуму, навчально-виховного середовища в якості основних можемо виокремити такі напрями адаптації: соціокультурний, соціокомунікативний і соціально-побутовий, оскільки у своїй сукупності вони охоплюють основні аспекти життя й соціальної діяльності студентів.

У межах окресленої проблеми важливо більш ґрунтовно зупинитися на висвітленні напрямів адаптації. Велике значення має соціокультурна адаптація, яка визначається як складний багатоплановий процес взаємодії особистості й нового соціокультурного середовища, під час якої іноземні студенти, маючи специфічні етнічні і психологічні особливості, змушені долати різного роду психологічні, соціальні, етичні, релігійні бар'єри, засвоювати нові види діяльності й форми поведінки [5, с. 35], так і процес входження особистості в нову культуру, який передбачає поступове засвоєння її норм, цінностей, зразків поведінки, досягнення соціальної і психологічної інтеграції з новою культурою без втрати ідентичності власної.

Соціокультурна адаптація як процес освоєння культурних цінностей і особливостей життєвого укладу може мати негативні наслідки, що полягають у конфлікті «своїх» та «чужих» культурних цінностей та у виникненні «культурного шоку»: студенти відчувають розгубленість від втрати вагомості звичних ціннісних орієнтирів і нездатності чинити так, як прийнято в новому культурному середовищі. Соціокомунікативна адаптація іноземних студентів – складний процес налагодження адекватного, тобто без істотних втрат сенсу, обміну інформацією з представниками країни навчання та з молоддю

(одногрупниками та однокурсниками) із різних країн світу в ситуаціях різноманітних соціальних контактів за допомогою вербальної та невербальної комунікації. Соціально-побутова адаптація є ще одним дуже важливим елементом процесу соціальної адаптації іноземних студентів; це процес модифікації з метою пристосування до нових умов існування, які пов'язані, з одного боку, з харчуванням, одягом, проживанням, кліматичними умовами, специфікою національної кухні та підтриманням здоров'я, а з іншого боку, з відпочинком, розвагами, організацією дозвілля.

Саме для іноземних студентів актуалізується ще одна, особлива адаптація – адаптація до навчання в іноземному вищому навчальному закладі, яка полягає в засвоєнні існуючих норм і правил вишу, установлення взаємодії студентів у групі, з викладачами та співробітниками навчального закладу.

Під час співбесід із турецькою молоддю в умовах освітнього процесу нами з'ясована низка чинників, які спричиняють труднощі адаптації та детермінують дезадаптацію турецьких студентів.

Адаптація турецьких студентів до нових умов навчання й побуту визначається великою кількістю соціально-психологічних, релігійних, медико-біологічних проблем, недостатнім знанням (або незнанням) української мови й відмінностями в системах освіти. Уходження в нове соціокультурне середовище для іноземних студентів пов'язано із необхідністю, з одного боку, вирішення низки серйозних проблем соціокомунікативного, соціально-психологічного характеру, подолання стресу акультурації, культурного шоку, з іншого – попередження дискримінаційних ситуацій, сегрегації, ксенофобії щодо іноземних студентів як соціальної групи. Від того, як складуться відносини особистості (в нашому випадку, студентів із Туреччини) з людьми, що оточують її, соціумом в цілому, наскільки гармонійними і комфортними будуть ці відносини, залежать благополуччя, комфортне існування та успішне навчання студента [6, с. 3].

У межах дослідження нами було проведено анкетування за двома напрямками: перше анкетування – з метою виявлення сприятливих та несприятливих умов (труднощів) для соціокультурної, соціокомунікативної та соціально-побутової адаптації; друге, оскільки пошук шляхів успішної адаптації до змінених соціальних умов та нової діяльності є нагальною проблемою для кожного студента, мало на меті виявити умови, дії, обставини тощо, які, з погляду турецьких студентів, допомогли їм успішно пройти шлях адаптації. Анкетування передбачало участь 130 турецьких студентів у віці від 18 до 25 років, які приїхали на навчання в медичний інститут Сумського державного університету із Туреччини. Опитування проходило серед студентів 3-4 курсів – студентів, які пройшли етап адаптації та могли поділитися власним досвідом.

Для визначення рівня складності проблем, з якими стикаються іноземні студенти під час навчання, ми провели перше анкетування: запропонували розподілити труднощі (кліматичні; національно-традиційні, пов'язані з країною навчання; особистісно-психологічні; навчально-педагогічні; соціально-побутові; комунікативні; соціально-культурні, пов'язані з навчанням у полікультурній групі) за градацією, де 1 – найважча, 7 – найлегша.

Згідно з результатами проведеного анкетування можемо констатувати наступне: респонденти з числа турецьких студентів відкриті для нової культури і для спілкування з українськими людьми, зокрема, вони кваліфікують ставлення викладачів, працівників університету, українських студентів і жителів міста в цілому як доброзичливе (95 % опитаних), але досвід входження в нове культурне суспільство 37 % студентів характеризують як складний. Усі респонденти (100 %) ставляться позитивно до культурного різноманіття нової для них країни і визнають, що засвоєння основ міжкультурної комунікації в теорії і на практиці вельми необхідно. 95 % опитаних студентів підкреслили позитивний вплив спілкування з українськими однолітками, що є, на їхню думку, гарним фундаментом для подолання бар'єрів культурної адаптації та сприяє діалогу культур. Показовим є той факт, що 97% турецьких студентів оцінили рівень взаєморозуміння, професійних взаємовідносин з викладачами, працівниками університету та деканату як позитивний, що найкращим чином вплинуло на їхню адаптацію до навчального процесу. Серед чинників, які зазначили студенти, пріоритетними стали високий рівень професіоналізму та викладання, комунікабельність, вимогливість, доброзичливість, підтримка.

Аналіз результатів дослідження дозволив дійти висновку щодо сприятливих умов налагодження комунікаційних взаємодій турецьких студентів, що саме допомогло виявити ряд проблем, на які наражаються турецькі студенти під час соціокомунікативної адаптації. По-перше, проблема, з якою стикаються всі студенти, – недостатній рівень володіння українською мовою. Лише 5% турецьких студентів, які вивчали українську мову самостійно у Туреччині, зазначили, що нова мова не стала на заваді під час комунікаційної взаємодії. Більш вагомою проблемою (яку визначили 87 % опитуваних студентів) стало невміння правильно розцінити й адекватно сприйняти невербальну комунікацію, яка пов'язана зі звичними для багатьох українців способами спілкування, культурними вподобаннями, прийнятими в суспільстві нормами поведінки та відмінностями в міжкультурній невербальній комунікації.

На основі відповідей респондентів щодо соціально-побутової адаптації можемо зробити висновок, що головною перешкодою під час адаптації для турецьких студентів стали кліматичні умови. Лише 5 % опитуваних студентів зазначили, що вони швидко та без шкоди для здоров'я адаптувалися до українського

клімату, а 15 % відмітили, що вони до цього часу не звикли до зими. Наступною проблемою, на думку 80% опитаних, є незадовільні, з точки зору студентів, умови проживання в гуртожитку. Серед аргументів «незадовільності» були відзначені: «відсутність спокою, неможливість відпочити через сусідів» (20 %), «відсутність належної системи охорони» (30 %), «погані санітарно-гігієнічні умови» (25 %), «низька температура у холодну пору року» (10 %). 15 % опитаних зазначили, що вони не звикли ділити з кимось свій приватний простір і ніколи б не жили у гуртожитку. Ще однією проблемою, яка заважає швидкій адаптації 15 % турецьким студентам, але мала найшвидше вирішення, стала українська кухня.

Щодо адаптації студентів до навчання у виші 68 % опитаних зазначили труднощі, пов'язані з навчальним процесом: у більшості турецьких вишів велику долю навчального процесу займає дистанційне навчання, і студенти не мають потреби щодня ходити до закладу освіти; в українських вишах (зокрема, у медичних навчальних закладах) тестові перевірки знань проводяться щоденно на відміну від турецьких вишів. Як підсумок, понад 90% студентів відчувають значні розумові та фізичні перевантаження.

З метою пошуку шляхів успішної адаптації, вияву умов, дій, обставин тощо, які, з погляду турецьких студентів, допомогли їм успішно пройти шлях адаптації, нами проведене друге анкетування, відповідно до якого студенти самостійно зазначали умови подолання адаптаційних проблем. Результати другого анкетування показали, що серед значущих умов, які сприяли успішній адаптації турецької молоді, 80% опитаних студентів виокремили саме емоційну, соціально-культурну та моральну допомогу: земляків (40%), куратора (40%), працівників деканату (20%). На думку 20 % студентів, вони самостійно пройшли шлях адаптації, без сторонньої допомоги, завдяки своїм особистісним якостям: пізнавальній активності, наполегливості, самостійності, комунікабельності, інтерактивності тощо.

На основі отриманих результатів вважаємо за доцільне сформулювати рекомендації щодо полегшення адаптації іноземних студентів до нового соціокультурного середовища на регіональному рівні.

Згідно зі «Стратегією інтеграції культурного розвитку міста Суми до 2025 року», розробленою департаментом комунікацій та інформаційної політики, та громадянською організацією «Центр освіти впродовж життя». Комплексна та поступова реалізація стратегічного плану повинна закласти основи стійких результатів, що сприятимуть розвитку міжнародної та міжкультурної співпраці між багатьма зацікавленими сторонами, зберігатимуть культурну різноманітність, захищатимуть рівні права та гідність всіх, хто проживає на території області.

У контексті окресленої стратегії заплановано етапи її реалізації шляхом впровадження певних ініціатив за сімома напрямками: освіта (рівний доступ до освіти, соціальна згуртованість через прийняття різноманітності, мовна підготовка іноземних громадян); бізнес та працевлаштування (рівні права та доступ до залученості у бізнес-середовище); громадські місця та адміністративні послуги (покращення доступу до адміністративних послуг, культурна адаптація та зростання довіри); безпека та захист (покращення рівня безпеки для всіх національних культур, врегулювання конфліктів та антидискримінаційна політика); культура та спорт (культурне різноманіття та інтеграційність); інтеграційне врядування (соціальна інтеграція національних меншин та впровадження мережі крос-культурного обміну для спільного взаємного розвитку та збагачення); комунікації та ЗМІ (розвиток сфери комунікації та ЗМІ шляхом інформування про проблеми іноземців, промоція міста як Форпосту інтеграційності) [8].

З метою сприяння успішній соціальній адаптації іноземних студентів на базі СумДУ створено відкриту освітню платформу «Крос-культурні студії». Крос-культурні студії є університетською ініціативою, що охоплює різноманітні напрями соціокультурної та навчальної діяльності, зокрема: діагностичну роботу, навчальну роботу з використанням інноваційних технологій навчання (комунікативні тренінги, майстер класи, проектування, інтерактивні ігрові технології), проектну роботу, соціально-виховну та тренінгову активність із використанням компонентів неформальної освіти (волонтерство) [9].

Іноземні громадяни під час крос-культурних контактів стикаються з низкою проблем, серед яких особливе місце посідає брак знань культури українського народу, мова якого вивчається: етикету, традицій, звичаїв. Саме впровадження крос-культурних студій спрямоване на вирішення проблем адаптації іноземців через: 1) вивчення цінностей та особливостей українського населення; 2) запобігання дезадаптації в іншомовному оточенні; 3) запобігання різним проявам насильства, дискримінації, сегрегації, булінгу; 4) формування крос-культурної компетентності українських та іноземних студентів; 5) формування етнокультурної компетентності та культури взаєморозуміння у процесі крос-культурної взаємодії.

Інноваційними та продуктивними, на нашу думку, можуть бути такі форми й види роботи зі студентами-іноземцями: створення он-лайн платформи для обміну інформацією з життя іноземних студентів, дистанційні курси мовної освіти, організація арт-фестивалів «Калейдоскоп культур», проведення тренінгів міжетнічної толерантності, проведення віртуальних краєзнавчих екскурсій для першокурсників. Цікавою формою роботи може бути проектна діяльність, наприклад, створення іноземними студентами фотоальбомів «Вулицями міста», «Краєзнавчий квест». Метою таких проектів є ознайомлення з традиціями, звичаями та культурою міста тимчасового перебування під час навчання.

Висновки. Отже, значна кількість турецьких студентів, які навчаються в Україні, стикаються з певними труднощами, які носять фізіологічний і соціально-психологічний характер та заважають швидкій соціальній адаптації. У результаті проведеного дослідження можна констатувати, що сукупність культурних та соціальних факторів значно впливає на адаптаційні характеристики студентів. Разом з тим, адаптаційний успіх залежить не тільки від адаптаційного потенціалу, індивідуальних можливостей самого студента, але й від адекватного та доброзичливого ставлення суспільства до іноземців.

Тому важливим підходом є впровадження Стратегії інтеркультурного розвитку міста Суми до 2025 року, яка сфокусована на підтримці іноземних студентів і залученні їх до активної діяльності в громаді сумського регіону. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. На подальше вивчення заслуговує такий її аспект, як розроблення інноваційних методик, занять, тренінгів неформальної освіти як інструменту успішної соціальної адаптації в умовах інтернаціоналізації вищої освіти.

Література

1. Адаптація та адаптація фізіологічна // Енциклопедія сучасної України : у 30 т / ред. кол. І. М. Дзюба та ін. [Електронний ресурс] // НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. – Київ, 2003–2019. – Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=42642
2. Актуальні статистично-аналітичні показники надання освітніх послуг іноземцям [Електронний ресурс] / Український державний центр міжнародної освіти // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу : <http://intered.com.ua>.
3. Гольденберг Ю.М. Адаптація іноземних студентів до навчання у вузах як соціальна проблема / Ю.М. Гольденберг, Ю. М. Казаков, С. С. Петров // Мир Медицины и Биологии, 2013, №1(36). – С. 182-184.
4. Мізюк В.М. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища Івано-Франківського національного медичного університету / В. М. Мізюк // Галицький лікарський вісник, 2014, Т. 21, № 1. – С.84-86
5. Моргунова М. Форми та засоби соціокультурної адаптації іноземних студентів до умов навчання в Україні: практичний аспект реалізації / Моргунова М. // Новий колегіум. Організація та управління, 2014, № 4. – С. 35-39.
6. Сін Чжефу. Педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Сін Чжефу. – Старобільськ, 2015. – 22 с.
7. Статистичні дані QS World University Rankings щодо рейтингу найкращих вишів у світі у 2020 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://university-rankings/world-university-rankings/2020>
8. Стратегія розвитку міста Суми до 2025 року. – Режим доступу : <https://smr.gov.ua/uk/novini/podiji/16771-sumski-deputati-skhvalili-plan-interkulturnogo-majbutnogo-sum-do-2025-roku.html>
9. Чернякова А. В. Крос-культурні студії як інструмент соціокультурної інтеграції та мовної підготовки іноземних студентів у контексті регіональної стратегії інтеркультурного розвитку міста / А. В. Чернякова // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2020. – С.58-65
10. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / за заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с.

References

1. Adaptatsiia ta adaptatsiia fiziologichna // Entsiklopediia suchasnoi Ukrainy : u 30 t / red. kol. I. M. Dziuba ta in. [Elektronnyi resurs] // NAN Ukrainy, NTSh, Koordynatsiine biuro entsiklopedii suchasnoi Ukrainy NAN Ukrainy. – Kyiv, 2003. –2019. – Rezhym dostupu : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=42642
2. Aktualni statystychno-analitychni pokaznyky nadannia osvitynih posluh inozemtsiam [Elektronnyi resurs] / Ukrainyskyi derzhavnyi tsentr mizhnarodnoi osvity // Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://intered.com.ua>.
3. Holdenberh Yu.M. Adaptatsiia inozemnykh studentiv do navchannia u vuzakh yak sotsialna problema / Yu.M. Holdenberh, Yu. M. Kazakov, Ye. Ye. Petrov // Myr Medytsyny y Byolohyy, 2013, #1(36). – S. 182-184.
4. Miziuk V.M. Adaptatsiia inozemnykh studentiv do osvitnoho seredovyshcha Ivano-Frankivskoho natsionalnoho medychnoho universytetu / V. M. Miziuk // Halytskyi likarskyi visnyk, 2014, T. 21, # 1. – S.84-86
5. Morhunova M. Formy ta zasoby sotsiokulturnoi adaptatsii inozemnykh studentiv do umov navchannia v Ukraini: praktychnyi aspekt realizatsii / Morhunova M. // Novyi kolehium. Orhanizatsiia ta upravlinnia, 2014, # 4. – S. 35-39.
6. Sin Chzhefu. Pedahohichna pidtrymka adaptatsii inozemnykh studentiv do navchannia u vyshchych navchalnykh zakladakh Ukrainy : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. Nauk : spets. 13.00.05 «Sotsialna pedahohika» / Sin Chzhefu. – Starobilsk, 2015. – 22 s.
7. Statystychni dani QS World University Rankings shchodo reitynhu naikrashchych vyshiv u sviti u 2020 rotsi [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://university-rankings/world-university-rankings/2020>
8. Stratehiia rozvytku mista Sumy do 2025 roku. – Rezhym dostupu : <https://smr.gov.ua/uk/novini/podiji/16771-sumski-deputati-skhvalili-plan-interkulturnogo-majbutnogo-sum-do-2025-roku.html>
9. Cherniakova A. V. Kros-kulturni studii yak instrument sotsiokulturnoi intehratsii ta movnoi pidhotovky inozemnykh studentiv u konteksti rehionalnoi stratehii interkulturnoho rozvytku mista / A. V. Cherniakova // Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. – Lutsk, 2020. – S.58-65
10. Entsiklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery. – 2-he vydannia / za zah. red. prof. I.D. Zvierievoi. – Kyiv, Simferopol: Universum, 2013. – 536 s.